

W trosce o zdrowie

Autor: Arch. UMWM

Dbłość o środowisko wyraża się w każdym, nawet najdrobniejszym a świadomym geście służącym przyrodzie i człowiekowi. Co my, jako obywatele, możemy zrobić dla jego ochrony? I jak samorządy troszczą się o nasze otoczenie i dbają o powietrze, którym oddychamy?

Główną przyczyną zanieczyszczenia powietrza w Polsce jest „niska emisja”, czyli gazy pochodzące z kotłów i pieców na paliwa stałe w gospodarstwach domowych oraz spaliny samochodowe. Z wielokrotnie zwiększonego ryzyka zapadalności na groźne cywilizacyjne choroby, których przyczyną może być smog to zagrożenie, które szczególnie mocno powraca w okresie jesienno-zimowym. Ale smog groźny jest nie tylko zimą. Latem, gdy temperatury oscylują w okolicy 30 °C, a prędkość wiatru nie przekracza 2 m/s, nad dużymi miastami może pojawić się brunatna mgła. To smog fotochemiczny, będący mieszaniną utleniającą o dużej koncentracji ozonu, nadtlenku wodoru i innych utleniaczy.

Mazowieckie programy wsparcia

Samorząd Województwa Mazowieckiego jest współorganizatorem organizowanego cyklicznie **Forum Czystego Powietrza**. Omawiane są na nim praktyczne zagadnienia, w tym związane z poprawą jakości powietrza, możliwości i zagrożenia wynikające z obecnie obowiązujących przepisów prawa, a także dostępne mechanizmy pomocowe. Obok znaczących inwestycji infrastrukturalnych, priorytetowymi dla samorządu Mazowsza stały się od lat różnego rodzaju działania wspierające gminy i powiaty na rzecz ochrony środowiska. W 2024 r. w ramach programu „**Mazowsze dla czystego ciepła**” samorząd przeznaczy ponad **22 mln zł**, wspierając wymianę węglowych źródeł ciepła na bardziej ekologiczne alternatywy. Program ten obejmuje również instalację pomp ciepła, paneli fotowoltaicznych oraz termomodernizację. Do programu zgłosiło się w tym roku ponad 86 gmin. Z kolei w ramach programu „**Mazowsze dla czystego powietrza**” gminy mogą otrzymać wsparcie finansowe na poprawę jakości powietrza, zgodnie z uchwałami antysmogowymi i Programem Ochrony Powietrza (POP). W tym roku pomoc o wartości ponad **10,2 mln zł** trafi do 113 gmin.

Uchwała antysmogowa

26 kwietnia 2022 r. radni Sejmiku Województwa Mazowieckiego przyjęli uchwałę zmieniającą obowiązującą dotychczas uchwałę

antysmogową. Najważniejsze zmiany dotyczyły wprowadzenia zakazu stosowania węgla kamiennego oraz paliw stałych produkowanych z wykorzystaniem tego węgla (od 1 października 2023 r.), w granicach administracyjnych m.st. Warszawy oraz od 1 stycznia 2028 r., w granicach administracyjnych gmin wchodzących w skład powiatów: grodziskiego, legionowskiego, mińskiego, nowodworskiego, piaseczyńskiego, pruszkowskiego, otwockiego, warszawskiego zachodniego oraz wołomińskiego. Całkowity zakaz spalania węgla nie obejmuje obecnie pozostałej części województwa. Od 1 lipca 2018 r. na całym Mazowszu nie można używać paliw najgorszej jakości, tj. węgla brunatnego i jego pochodnych (mułów, flotokoncentratów węglowych i węgla kamiennego drobnej frakcji (0–3 mm).

Z odpowiedzią ekodoradców

W ramach nowej perspektywy finansowej Funduszy Europejskich dla Mazowsza (FEM) 2021–2027 samorząd województwa planuje zrealizować również projekt „**Mazowsze bez smogu**”. Zakłada on utworzenie serwisu internetowego i zatrudnienie w gminach i starostwach ekodoradców, którzy pomogą mieszkańcom zdecydować o potrzebie przeprowadzenia termomodernizacji, jej zakresie i racjonalnych nakładach finansowych. Realizatorami projektu będą województwo mazowieckie i 98 gmin z jego terenu, które będą pełniły funkcję partnerów projektu. Jego wartość szacowana jest na blisko 170 mln zł. W lutym br. został złożony wniosek do Mazowieckiej Jednostki Wdrażania Programów Unijnych, który obecnie jest weryfikowany.

– Skuteczne działania na rzecz poprawy jakości powietrza wymagają koordynacji działań na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym – podkreśla **Ludwik Rakowski**, przewodniczący Sejmiku Województwa Mazowieckiego (klub KO).

Wspólnym głosem

W działaniach tych województwo mazowieckie ma sojusznika. Jest nim m.st. Warszawa, które konsekwentnie eliminuje przestarzałe źródła ogrzewania, redukując już dziś w zasadzie liczbę tzw. „kopciuchów komunalnych”. Władze stolicy wskazują, że inwestują także w rozwój transportu publicznego rozbudowując sieć metra, tworząc nowe trasy tramwajowe i ścieżki rowerowe, oraz kupując najnowocześniejszy, ekologiczny tabor. W 2023 r. stolica odnotowała po raz pierwszy brak przekroczeń norm pyłów zawieszonych.

– Postawiliśmy sobie jasny cel: redukcję smogu. Jeszcze w 2018 r. w Warszawie było 15 tys. „kopciuchów”, widać było też przekroczenia norm jakości powietrza. Wydawało się, że ich redukcja będzie bardzo trudna. Finalnie zlikwidowaliśmy ich liczbę w stolicy o 80 proc., a w zasobie miejskim o 90 proc. – zapewniał podczas Forum Czystego Powietrza **Rafał Trzaskowski**, prezydent m.st. Warszawy, jednocześnie dziękując władzom województwa mazowieckiego za współpracę przy zwalczaniu zanieczyszczeń powietrza.

Ubóstwo energetyczne – realny problem

Z tym wspólnym zaangażowaniem wiąże się kwestia powstrzymywania ubóstwa energetycznego. Czyli sytuacji, w której ktoś nie jest w stanie zapewnić odpowiedniego, akceptowalnego poziomu komfortu termicznego w swoim miejscu zamieszkania. Nie ma jednej definicji, jak również ogólnie przyjętego sposobu pomiaru tego zjawiska. Ubóstwo energetyczne obejmuje siedem wymiarów: zdrowotny, ekonomiczny, infrastrukturalny, społeczny, klimatyczno-środowiskowy, polityczny oraz transferu energii. Do przyczyn ubóstwa energetycznego należą z jednej strony czynniki infrastrukturalno-techniczne (związane ze stanem technicznym budynku, wyposażeniem i kondycją instalacji grzewczej, położeniem budynku i lokalu mieszkalnego), a z drugiej strony czynniki społeczno-ekonomiczne (związane ze źródłem utrzymania gospodarstwa domowego, jego strukturą, wiekiem członków gospodarstwa domowego).

O tym, jak duża jest skala tego zjawiska na Mazowszu oraz jakie są jego przyczyny, mówią wyniki badań przeprowadzonych w tym roku przez samorząd województwa. Wynika z nich, że od 7,1 do 38,1 proc. mieszkańców Mazowsza jest dotkniętych tym problemem. Aż 7,1 proc. badanych nie jest w stanie zaspokoić podstawowych potrzeb energetycznych. Za to 38,1 proc. spełnia te potrzeby, ale musi je realizować w sposób bardzo oszczędny – przeznaczając więcej niż 10 proc. budżetu domowego na wydatki związane z energią i ogrzewaniem. – To pierwsze w Polsce tak pogłębione badanie zjawiska ubóstwa energetycznego. Pozwoliło pokazać jego różne oblicza, wskazać zagrożenia dla pogłębiania się tego zjawiska i podkreślić skalę kosztów społecznych, które poniesiemy wszyscy, jeśli nie będziemy temu przeciwdziałać – zaznacza Adam Struzik, marszałek województwa mazowieckiego (klub PSL).

Jak zauważa **Janina Ewa Orzełowska**, członkini zarządu województwa mazowieckiego (klub PSL) ubóstwo energetyczne staje się realnym problemem tysięcy mieszkańców. – Już dziś widzimy, że wiele gospodarstw nie może zapewnić sobie wystarczającego poziomu ciepła i energii elektrycznej do zasilania urządzeń i do oświetlenia. Stąd pomysł na kolejne programy wsparcia – mówi.

Jak przełamać tę barierę?

Pierwszym naturalnym krokiem jest udzielenie ukierunkowanej pomocy osobom dotkniętym tym zjawiskiem i wbrew pozorom nie chodzi tu wyłącznie o wsparcie finansowe. Na pewno trzeba dofinansować wymianę starych pieców, tzw. „kopciuchów”, czy poprawę warunków technicznych w domach i mieszkaniach, łącznie z termoizolacją. Ale fundamentalne jest ciągle edukowanie społeczeństwa w zakresie oszczędzania energii i rozsądnego gospodarowania budżetem domowym. Sejmikowa Komisja Polityki Społecznej i Prorodzinnej pod przewodnictwem Bartosza Wiśniakowskiego (klub KO) omówiła te zagadnienia. Zdaniem radnych przeciwdziałanie ubóstwu energetycznemu wymaga opracowania nie tylko regionalnej, ale i ogólnopolskiej strategii postępowania.

– Nadzieję widzimy w zwiększaniu świadomości społecznej, również poprzez organizację takich wydarzeń jak Forum Czystego Powietrza. To na pewno dobre miejsce, na którym możemy rozmawiać o tym, jak pozbyć się tego zjawiska – mówi radny **Bartosz Wiśniakowski**.

Wyjątkowe przedszkole

Przykładem obiektu nowoczesnego budownictwa efektywnego energetycznie jest budynek miejskiego przedszkola w Podkowie Leśnej. Przedszkole zostało zaprojektowane z uwzględnieniem nie tylko wyśrubowanych norm zapotrzebowania na energię, ale przede wszystkim w oparciu o komfort przyszłych jego użytkowników: dzieci, rodziców oraz kadry nauczycielskiej. Lekka, ażurowa elewacja idealnie komponuje się z otoczeniem Miasta Ogrodu, natomiast okazałe drzewo, posadzone w atrium budynku stało się symbolem „Domu wokół drzewa”.

– Do naszego przedszkola uczęszcza łącznie 121 dzieci, z czego 93 z Podkowy, 28 spoza rejonu, w tym 11 z Ukrainy. Przyszłościowo chcielibyśmy zapewnić miejsce dzieciom w żłobku, dlatego jedną z sal, w razie potrzeb, przystosujemy dla nich – zaznacza **Artur Tusiński**, burmistrz Podkowy Leśnej. Budynek stał się wzorem dla innych samorządów. Wielokrotnie był nagradzany w licznych konkursach m.in. w IX edycji Top Inwestycje Komunalne 2022 czy podczas gali Green Building Awards 2022 zorganizowanej przez PLGBC – Polskie Stowarzyszenie Budownictwa Ekologicznego. – Szczególny nacisk położyliśmy na instalację fotowoltaiczną, którą zamontowaliśmy na dachu budynku. Jej celem jest stworzenie warunków, by budynek stał się samowystarczalny pod względem energetycznym w ogólnym rozrachunku rocznym – mówi burmistrz.

Z pomocą Pożyczek Mazowieckich

Włodarz miasta przypomina, że Podkowa Leśna jest stosunkowo małym samorządem liczącym 3,8 tys. mieszkańców. Kiedy budowano przedszkole budżet miasta po stronie dochodów wynosił 34 mln zł, a sama inwestycja kosztowała 12 mln zł. – Nie pozyskaliśmy na ten cel żadnej dotacji, czy to ze środków krajowych, czy unijnych. Skorzystaliśmy z mechanizmu zwrotnego środków europejskich województwa mazowieckiego. Miasto otrzymało bardzo korzystną pożyczkę z niską i na stałe oprocentowaną ratą z Mazowieckiego Regionalnego Funduszu Pożyczkowego. Ta ogromna inwestycja nie mogłaby powstać bez tak dużego wsparcia. A przecież przedszkole to minimum cywilizacyjne, które powinna oferować każda nowoczesna gmina – puentuje.

Obecnie Mazowiecki Regionalny Fundusz Pożyczkowy ma w ofercie Pożyczkę Miejską, którą można sfinansować przedsięwzięcia korzystnie wpływające na obszary miejskie lub przyczyniające się do ich zrównoważonego rozwoju, mające na celu poprawę jakości życia mieszkańców. Szczegóły na stronie [Funduszu](#).

Sejmik Mazowsza przyjął uchwałę antysmogową i programy ochrony powietrza. Wspieramy również finansowo powiaty i gminy w walce ze skutkami zmian klimatu, w kontrolowaniu przestrzegania uchwały antysmogowej czy zmniejszeniu zjawiska ubóstwa energetycznego. Są to działania wieloletnie, które mają ogromne znaczenie dla stanu zdrowia mieszkańców.

Bartosz Wiśniakowski, przewodniczący sejmikowej Komisji Polityki Społecznej i Prorodzinnej (klub KO)

Powinniśmy termomodernizować budynki, wymieniać źródła ciepła na ekologiczne, szukać nowoczesnych rozwiązań pozwalających oszczędzać produkowaną energię, czyli np. stosować kogenerację i trigenerację. To są główne wskazania, aby powietrze było czystsze i żeby wzrastała nam energetyczna efektywność.

Nie spalaj w piecu

- mułów i flotokoncentratów węglowych
- węgla brunatnego
- węgla kamiennego w postaci sydkiej
- mokrego drewna
- odpadów – posegreguj je
- liści i innych pozostałości roślinnych

Obecnie Mazowiecki Regionalny Fundusz Pożyczkowy ma w ofercie Pożyczkę Miejską, którą można sfinansować przedsięwzięcia korzystające na obszarach miejskich lub przyczyniające się do ich zrównoważonego rozwoju, mające na celu poprawę jakości życia mieszkańców.

UDMURD_PL/GETTY IMAGES

Bartosz Wiśniakowski, przewodniczący sejmikowej Komisji Polityki Społecznej i Prorodzinnej (klub KO)

Arch. UMWM

Ludwik Rakowski, przewodniczący Sejmiku Województwa Mazowieckiego (klub KO)

Arch. UMWM

Oddany z końcem sierpnia 2021 r. budynek Miejskiego Przedszkola w Podkowie Leśnej. Szczegól-ny nacisk położono na instalację fotowoltaiczną, którą zamontowano na dachu budynku.

ARCH. URZĘDU MIASTA PODKOWA LEŚNA

UWAGA

Informacje opublikowane przed 1 stycznia 2021 r. dostępne są na stronie archiwum.mazovia.pl